

IHMISOIKEUSVALTUUSKUNNAN VAMMAISTEN HENKILÖIDEN IHMISOIKEUSKOMITEA

Aihe: Vammaisten henkilöiden ihmisoikeuskomitean kokous 3/2021
Aika: **Keskiviikko 14.4.2021 klo 13–16**
Paikka: Etäkokous Teams-sovelluksella

Osallistujat: Antti Teittinen
Pirkko Mahlamäki
Anna Caldén
Yrjö Mattila
Elina Nieminen
Markku Jokinen
Sari Kokko
Pirkko Justander
Anssi Karhu
Minna Verronen (EOA)
Mikko Joronen (IOK)
Emmi Kupiainen (IOK, siht.)

Kokouksen asialistaluonnos

1. Kokouksen avaus ja asialistan hyväksyminen

Puheenjohtaja avasi kokouksen klo 13:04.

Asialista hyväksyttiin.

2. Edellisten kokousten pöytäkirjojen hyväksyminen

Edellisen kokouksen pöytäkirja hyväksyttiin.

3. Kokouksen teemakeskustelu: Yhdenvertaisuus ja syrjintä (noin 13.10 – 14.40)

Elli Björkberg yhdenvertaisuusvaltuutetun toimistosta kertoi yhdenvertaisuusvaltuutetun työssä näkyvistä vammaisuuteen liittyvistä syrjintäkanteluista. Vuonna 2020 tulleista 1 516 yhteydenotosta 1 100 on koskenut syrjintää. Yleisimmät syrjintäperusteet ovat pitkään olleet vammaisuus ja etninen alkuperä. Viimeaikaiset kantelut ovat koskeneet muun muassa koronapandemian aikaisia rajoituksia, SOTE-uudistusta, asumista ja työelämää. Tuomioistuimet ovat myös usein pyytäneet yhdenvertaisuusvaltuutetulta lausuntoja yhdenvertaisuuslain 27 §:n nojalla.

Yhdenvertaisuusvaltuutetun näkökulmasta yhdenvertaisuuslakia tulisi uudistaa muun muassa antamalla yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakunnalle (YVTltk) oikeus määrätä hyvitystä syrjintää kokeneille ja lisäämällä mahdollisuus viedä asioita YVTltk:n ilman, että tapauksessa on nimetty uhri. Lisäksi laissa olevaa edistämisvelvollisuutta tulisi vahvistaa ja selventää.

Juhani Kortteinen yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakunnasta (YVTItk) kertoi lautakuntaan tulleista vammaisia henkilöitä koskevista tapauksista. Läpikäytyt tapaukset koskivat asumista, avustajakoiran tai opaskoiran käyttöä, tulkkauspalvelua muun muassa valintakoetilanteessa, pankkipalvelua ja avoimien ovien päivän järjestämistä esteellisissä tiloissa.

Kokouskeskustelussa nousi esiin kysymys siitä, miten subjektiivisten oikeuksien toteutumista erityisesti kuntien järjestämissä palveluissa, esimerkiksi kuljetus- ja tulkkauspalveluissa, voitaisiin parantaa. Pohdittiin muun muassa tietoisuuden lisäämistä vammaisyleissopimuksen oikeuksista ja tulkintakäytännöistä sekä kuntien soveltamisohjeiden tarkastelua ja muokkausta.

Keskustelussa nousi esiin myös yhdenvertaisuuslain osittaisuudistuksen toivotut muutokset. Uudistuksessa tulisi saada mukaan muun muassa kohtuullisia mukautuksia pidemmälle menevä esteettömyyden huomioiminen. Kohtuullisen mukautuksen käsitettä tulee selventää ja tarkentaa. Todettiin, että on tärkeä saada selkeä ilmaus sille, että esteettömyys ja saavutettavuus ovat eri asia kuin kohtuulliset mukautukset. Esimerkiksi tulkkauspalvelut ovat enemmän kohtuullisiin mukautuksiin liittyvä toimenpide kuin saavutettavan ympäristön luomista.

Keskustelussa myös todettiin, että yhdenvertaisuusvaltuutetulle ja YVTItk:lle tulisi antaa toimivalta työsyrijintäasioissa.

4. Yhteenveto teemakeskustelusta

Teeman yhteenvetokeskustelusta nousi esiin seuraavat huomiot:

- Yhdenvertaisuuslakia tulisi uudistaa niin, että se olisi nykyistä voimakkaammin linjassa vammaisyleissopimuksen velvoitteiden kanssa. Nykyisessä muodossaan yhdenvertaisuuslaki on liian yleinen vammaisten henkilöiden osalta.
- Uudistuksessa tulisi huomioida useita laajoja syrjintään liittyviä kysymyksiä, kuten työelämässä esiintyvät ongelmat, oikeusturvaan pääseminen, mukaan lukien oikeudenkäyntimaksut, ja yksilövalitusmahdollisuudet.
- Myös tavaroiden ja palveluiden piiriin pääseminen sekä digitaalisuuteen liittyvät asiat ovat haasteellisia vammaisten henkilöiden näkökulmasta. Esimerkiksi sähköiset järjestelmät eivät välttämättä ole saavutettavia tai vammaisilta henkilöiltä puuttuu niiden käyttöön tarvittavat laitteet tai tietotaito.
- Työelämässä esiintyvää syrjintää ei pitäisi käsitellä erillään muista syrjintään liittyvistä tapauksista.
- On muistettava, että syrjinnänvastainen lainsäädäntö ei voi kattaa kaikkea, vaan lisäksi on keskityttävä yhdenvertaisuuden ja vammaisten henkilöiden oikeuksien edistämiseen.

Keskustelussa ehdotettiin yhdenvertaista pääsyä palveluihin yhdeksi teemaksi tuleviin VIOK:n kokouksiin.

5. Hallitusohjelman seuranta

Kehitysvammaliitto on laatinut viikoittaisia koronakatsauksia valtioneuvoston – ja muiden toimijoiden – käyttöön.

Näkövammaisten liitto ja vammaisfoorumi ovat olleet mukana muun muassa VALAS-tilaisuuksissa, seuranneet SOTE:en liittyviä valiokuntakuulemisia, sosiaaliturvauudistusta ja esteettömyysdirektiivin valmistelua. Saavutettavuudesta on käynnissä isoja keskusteluja, esimerkiksi Helsingin yliopiston SISU-järjestelmä ei ole saavutettava.

Viittomakielen neuvottelukunnan toiminta on lähtenyt käyntiin, kuten myös viittomakielilain arviointi ja perusopetuslain päivittäminen viittomakielilain mukaiseksi. Tästä huolimatta

viittomakielisten lasten on edelleen hankalaa saada äidinkielellään opetusta. Sovintoprosessi historiallisista vääryyksistä on käynnissä.

SAMS on pohtinut muun muassa Samhall-mallia ja työskentelyä vammaisten näkökulmasta.

6. Muita ajankohtaisia vammaisten henkilöiden oikeuksiin liittyviä asioita

VIOK:in ja EOA:n kanslian suunnittelukokous äänestyspaikkatarkastuksista 5.5.2021 klo 10.00-12.00.

7. Seuraavan kokouksen valmistelu

Seuraavan kokouksen teema on hallitusohjelman seuranta.

Jäsenten ja asiantuntijajäsenten valmistauduttava keskusteluun selvittämällä esimerkiksi taustaorganisaatioiltaan, millaisia positiivisia tai negatiivisia huomioita hallitusohjelman vammaispoliittisista kirjauksista on noussut esiin.

8. Kokouksen päättäminen

Puheenjohtaja päätti kokouksen klo 15:57.

Ihmisoikeusvaltuuskunnan tehtävänä on:

*- käsitellä laajakantoisia ja periaatteellisesti tärkeitä
perus- ja ihmisoikeusasioita;*

*- hyväksyä vuosittain Ihmisoikeuskeskuksen toimintasuunnitelma ja keskuksen
vuotuinen toimintakertomus;*